

Itä-Savon ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman toteutuminen vuonna 2022

YTHJ 24.03.2023 § 21
5/00.01.02/2023

Valmistelija

Terveysvalvonnan johtaja Sampsa Kinnunen,
sampsu.kinnunen@savonlinna.fi, p. 044 775 4752

Selostus

Valtioneuvoston asetuksessa kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmasta (655/2006) säädetään, että kunnan valvontaviranomaisen on laadittava toiminnastaan suunnitelma ja seurattava sen toteutumista vuosittain. Itä-Savon sairaanhoitopiirin ympäristöterveydenhuoltojaosto on hyväksynyt vuoden 2022 valvontasuunnitelmien päivityksen kokouksessaan 17.12.2021 § 39.

Monijäsenisen toimielimen on vuosittain arvioitava valvontasuunnitelmien toteutumista ja siinä tarkastellaan mm. tarkastusten kattavuutta, tarkastusten ja näytteiden määrää ja valvonnasta saatavien tulojen kohdentumista. Lisäksi on arvioitava voimavarojen riittävyyttä suhteessa tarpeeseen. Toimielimen hyväksymä selvitys on lähetettävä aluehallintoviranomaiselle (AVI) sekä tiedot on täydennettävä Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmään (VYHA) vuosittain maaliskuun loppuun mennessä.

Vuoden 2022 toteuman raportointiin kunnat saavat tietonsa pitkälti ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisen tiedonhallintajärjestelmä Vatini:n kautta. On huomioitavaa, että vuoden 2019 alussa käyttöön otettu valtakunnallinen tiedonhallintajärjestelmä Vatini:n käyttöönoton ja kehitystyön ongelmat näkyivät vielä osin vuoden 2022 suoritteiden kirjaamisessa, mutta myös itse viranomaistoiminnassa. Ohjelman päivytykset, kehitystyö ja laskutukseen liittyvät ongelmat aiheuttivat kunnissa työskenteleville viranhaltijoille paljon ylimääräistä työtä ja mm. ohjelmaan kirjautuneiden kohteiden lukumäärä poikkeaa päivytystyöstä huolimatta edelleen paikallisesti tunnustetuista kohdemääristä. Eläinlääkintähuollon arviointiraportti laaditaan vielä erillisenä dokumenttina.

Eri lainsäädäntöjen tunnusluvuissa esitetään valvontasuunnitelmassa esitetyt kohdemäärät, tavoitteet sekä valtakunnallisesta tiedonhallintajärjestelmä Vatini:sta saadut tarkastustiedot.

Elintarvikelain mukainen valvonta v. 2022

Kohdemäärä suunnitelmasta	Kohdemäärä Vatini:sta	Suunniteltu tarkastusmäärä	Tehdyt suunnitellut tarkastukset	Perus- ja valvontatulot €
1110	885	445	216	63 777 €

Elintarvikevalvonnassa tehtiin vuonna 2022 yhteensä 257 tarkastusta (huoneisto ja alkutuotanto) sisältäen suunnitellut ja suunnittelemattomat tarkastukset (vuonna 2021 tarkastusten kokonaismäärä oli 284, vuonna 2020 tarkastusten kokonaismäärä oli 228, vuonna 2019 oli 318). Elintarvikelain mukaisesta suunnitelmallisesta valvonnasta toteutui 49 % (suunniteltu 445 tarkastusta, tehty 216 tarkastusta) (2021 toteuma 68 %, 2020 toteuma 36 %, 2019 toteuma oli 60 %).

Suunnitelman mukaisia Oiva-tarkastuksia tehtiin yhteensä 216 kpl 187 valvontakohteeseen (vuonna 2021 tarkastuksia 219 kpl 186

valvontakohteeseen, vuonna 2020 tarkastuksia 160 kpl 139 valvontakohteeseen). OIVA-tarkastusten arvosanat jakautuivat siten, että 90 % oli oivallisia tai hyviä, 10 % sai korjattavaa kehoituksen tai huonon arvosanan.

Ruokamyrkytyspäilyjä oli 7 kpl. Elintarvike- ja pintapuhtausnäytteitä otettiin vuonna 2022 41 kpl (2021 0 kpl, 2020 31 kpl, 2019 elintarvikenäytteitä otettiin 41 kpl, 2018 otettiin 66 kpl).

Elintarvikevalvontaan käytettiin vuonna 2022 kokonaisuudessaan noin 810 henkilötyöpäivää (2021 käytettiin 810 htpv, 2020 käytettiin 800 htpv, 2019 käytettiin 770 htpv). Valvontasuunnitelmassa oli arvioitu, että kattavaan elintarvikevalvontaan tarvittavan 1010 htpv:n työpanos.

Elintarvikevalvonnassa oli vuonna 2022 huomattavan paljon toimijan vaihtumisilmoituksia sekä myös uusien toimipaikkojen ilmoituksia. Lisäksi perusmaksun käyttöönotto ja laskutus sekä organisaatiomuutos veivät huomattavan paljon resursseja. Valvontatuloista 62 % muodostui perusmaksuista. Peruslaskutus saatiin toimimaan vasta syksyllä 2022. Kohdetietojen päivitys laskutusta varten, VATI-järjestelmän ongelmat sekä toimijoiden neuvonta ja koulutus veivät myös resursseja. Uuden tarkastajan perehdytys ja perehtyminen valvontakohteisiin vei resursseja.

Terveydensuojelulain mukainen valvonta v. 2022

Kohdemäärä suunnitelmasta	Kohdemäärä Vatista	Suunniteltu tarkastusmäärä	Tehdyt suunnitellut tarkastukset	Perus- ja valvontatulot €
461	439	171	75	80 761 €

Terveydensuojelulain mukaisia tarkastuksia tehtiin vuonna 2022 yhteensä 118 kpl (vuonna 2021 oli 145, vuonna 2020 oli 174), joista valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia tehtiin 75 kpl (2021 oli 72, 2020 oli 88).

Suunnitelman mukaisista tarkastuksista toteutui 44 % (43 % vuonna 2021, 62 % vuonna 2020) ja tarkastusten kattavuus oli 16 % (17 % vuonna 2021, 21 % vuonna 2020). Terveydensuojelun valvontatyöhön käytettävissä olevasta 640 htpv:stä suunnitelmalliseen valvontatyöhön käytettiin 57 % työajasta (suunniteltu 42 %).

Terveydensuojelun valvontaan liittyviä näytteitä otettiin 1 104 kpl (1059 kpl vuonna 2021, 675 kpl vuonna 2020). Lainsäädännön edellyttämä viranomaisnäytteenotto toteutui kokonaisuudessaan.

Vuonna 2022 työaikaä käytettiin merkittävästi talousveden valvontaan liittyviin asiakokonaisuuksiin, riskinarvioinnin hyväksymisiin ja valvontatutkimusohjelmien päivittämiseen, valvontakohteiden sisäilma-asioihin, hakemusten ja ilmoitusten käsittelyyn (12 kpl), asiakkaille annettavaan neuvontaan ja opastukseen ja sidosryhmäyhteistyöhön. Lausuntoja annettiin 47 kpl (65 vuonna 2021, 68 kpl vuonna 2020) sekä. Asumisterveyteen ja sisäilma-asioihin liittyviä tarkastuksia tehtiin 42 kpl (60 vuonna 2021, 51 vuonna 2020). Terveydensuojelun viranhaltijat osallistuivat moniin sisäilmatyöryhmiin vuoden 2022 aikana. Valvontayksikön omina projekteina jatkettiin uimahallien ja kylpylöiden hygieniaprojektiä sekä ilmoitusvelvollisten kohteiden hygieniaprojektiä. Valvontatuloista 27 % muodostui perusmaksuista. Peruslaskutus saatiin toimimaan vasta syksyllä 2022.

Tupakka- ja lääkelain (nikotiini) mukainen valvonta v. 2022

Kohdemäärä suunnitelmasta	Kohdemäärä Vatista	Suunniteltu tarkastusmäärä	Tehdyt suunnitellut tarkastukset	Perus- ja valvontatulot €
97	99	49	16	44 275 €

Tupakkalain suunnitelman mukaisesta valvonnasta vuonna 2022 toteutui 33 % (30 % vuonna 2021, 51 % vuonna 2020, 80 % vuonna 2019).

Tupakkalain mukaisia tarkastuksia tehtiin yhteensä 17 kpl (20 kpl vuonna 2021, 23 kpl vuonna 2020, 42 kpl vuonna 2019). Lääkelain mukaisia tarkastuksia tehtiin 8 kpl.

Suunnitelmallinen valvonta kohdistui tupakkatuotteiden myyntipaikkoihin. Näytteitä ei otettu.

Tupakka- ja lääkelain mukaiseen valvontatyöhön käytettiin vuonna 2022 yhteensä noin 47 henkilötyöpäivää (40 htpv vuonna 2021, 46 htpv vuonna 2020, 33 htpv vuonna 2019). Suunnitelmalliseen valvontaan käytettiin 23 htpv. Valvontasuunnitelmassa oli arvioitu tupakkalain mukaiseen kattavaan suunnitelmalliseen valvontaan tarvittavan vähintään 45 htpv. Käytetystä työajasta valtaosa meni laskutukseen sekä lupahakemusten käsittelyyn.

Eläinlääkintähuoltolain mukaisen suunnitelman arviointi 2022

Liitteessä A. on esitetty aiemman organisaation eli Itä-Savon sairaanhoitopiirin ky:n ympäristöterveydenhuollon eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelman toteutumisen arviointiraportti vuodelta 2022.

Yhteenveto ja toimenpiteet

Vuosi 2022 oli paikallisesti muutoksen vuosi ja se vaikutti merkittävästi myös ympäristöterveydenhuollon toimintoihin. Tapahtunut organisaatiomuutos vaati resursseja, mitkä olivat pois varsinaisesta valvonnasta, ohjauksesta, opastuksesta ja asiakaspalvelusta.

Tehty valvonta kohdennettiin kaikkiin ympäristöterveydenhuollon edellä mainittuihin toimialoihin riskiperustepainotteisesti eli käytetyt valvontaresurssit keskitettiin niihin kohteisiin, joissa terveydelliset riskit katsottiin olevan suurimmat.

Maksullisuus toteutui ilmoitus- ja hyväksymismenettelyiden osalta kattavasti. Vuonna 2022 erilaisia maksuja perittiin terveysvalvonnassa yhteensä 189 000 € (2021 noin 120 000 €, 2020 noin 114 000 €, 2019 noin 127 000 € ja 2018 noin 124 000 €). Perityistä maksuista noin 66.000 € eli 35 % oli uusia lakisääteisiä perusmaksuja. Toimintalaskutusten jakautuminen eri toimialojen kesken on esitetty alla olevassa taulukossa. Samassa taulukossa on esitetty myös voimavarojen jakautuminen eri lainsäädäntöjen kesken.

Terveysvalvonta	Perityt maksut €	Voimavarojen jakautuminen %
Elintarvikelaki	63.777 €	54
Terveysturvallisuuslaki	80.761 €	43
Tupakka- ja lääkelaki	44.275 €	3
YHTEENSÄ	188.813 €	100

Saaduilla maksutuloilla on katettu ympäristöterveydenhuollon menoja, pääasiassa hankitut tulot ovat menneet kuntaosuuksien pienentämiseen.

Kokonaisuudessaan ympäristöterveydenhuolto toimii valvonnan, ohjauksen ja opastuksen osalta jatkuvassa resurssivajeessa, mikä näkyy osaltaan asiakaspalvelussa jonojen kasvamisena, riittämättöminä tarkastusmäärinä mutta myös henkilöstön työssäjaksamisessa sekä työhyvinvoinnissa. Alati muuttuva ja kehittyvä ympäristöterveydenhuollon työkuva, lainsäädäntömuutokset sekä tiedonhallinta vaativat jatkuvaa henkilöstön lisäkoulutusta sekä toimintaa täydentävien resurssien käyttöä. Tästä syystä suunnitelmallisen valvonnan kautta kertyvät maksut on syytä kohdentaa entistä tarkoituksenmukaisemmin toiminnan ja asiakaslähtöisen palvelun turvaamiseksi ja kehittämiseksi esim. kohentamalla henkilöstöresursseja. Lisähenkilöstön tarvetta on syytä tarkastella viimeistään TA2024 laadinnan yhteydessä. Myös henkilöstön työhyvinvointia sekä työssäjaksamista on kehitettävä. Tulevaisuuden tavoitteena on pyrkimys asiakaslähtöiseen palveluun sekä suunnitelmallisen toiminnan tehostumiseen.

Esittelijä	Terveysvalvonnan johtaja Kinnunen Sampsa
Päätösehdotus	Alueellinen ympäristöterveydenhuoltojaosto hyväksyy ympäristöterveydenhuollon vuoden 2022 valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnin ja siihen liittyvät toimenpide-ehdotukset.
Päätös	Päätösesitys hyväksyttiin.
Tiedoksi	Itä-Suomen aluehallintovirasto